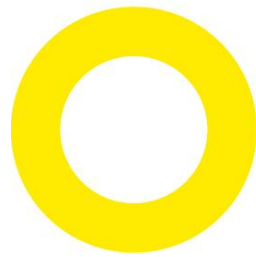

Titus Brandsma *College*

Dyslexie en Dyscalculie op het
TITUS BRANDSMA COLLEGE
Informatie, regels en beleid

Inhoudsopgave

Voorwoord

Dyslexie

Procedure

**Regels/afspraken met betrekking tot
compenserende maatregelen**

Dispensatie (ontheffingen en vrijstellingen)

Spraakondersteunende software

Examens

Tips voor leerlingen

Handige websites

Dyscalculie

Tot slot

Voorwoord

Sommige leerlingen hebben al op de basisschool gehoord dat zij last hebben van de leerstoornis dyslexie. Andere leerlingen ontdekken dit in het eerste jaar van de middelbare school, na de Cito-vas uitslagen. Dan zijn er nog leerlingen die dit later in hun schoolcarrière pas merken.

De informatie die u hier vindt, is bestemd voor ouders en leerlingen. Er staat informatie in over hoe wij op het Titus Brandsma College omgaan met dyslexie. Ook vindt u hier nuttige informatie en handige tips voor leerlingen.

Wanneer u na het lezen nog vragen hebt kunt u altijd terecht bij onze twee dyslexiespecialisten, Josien Versteegen en Jacqueline Kips.

Overal waar in deze informatie 'hij' staat kan dit vervangen worden door 'zij'.

Dyslexie

In de brochure van het ministerie van OC&W ‘Dyslexie, een praktische gids voor scholen voor Voortgezet Onderwijs’ staat het begrip dyslexie als volgt omschreven:

‘Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau’ (Stichting Dyslexie Nederland, 2008, p. 11).

Dyslexie kan dus gezien worden als een stoornis die blijvend is ondanks voldoende gelegenheid tot leren.

Een kind met dyslexie leest aanvankelijk spellend, letter voor letter. Het heeft moeite met het samenvoegen van letters tot een woord en van woorden tot een zin. Vaak gaat er iets mis met de koppeling van klanken aan tekens. De leerling begrijpt de bedoeling van het geschrevene daardoor vaak niet. Probeert hij toch vloeiend te lezen, dan leidt dit in veel gevallen tot het overslaan van woorden. Ook kan het zijn dat hij woorden leest die er niet staan. De leerling lijkt te raden wat er staat en gokt regelmatig mis.

Een leerling met dyslexie heeft moeite met het onthouden van taal. Er zijn daarentegen meestal geen problemen met het onthouden van dingen die hij gezien heeft of die aanschouwelijk gemaakt kunnen worden. De

intelligentie van een leerling met dyslexie wijkt niet af van een kind zonder dyslexie. Dyslexie komt voor in alle milieus. Er zijn sterke aanwijzingen dat erfelijkheid een rol speelt bij dyslexie.

De hersenen kunnen, door andere hersenfuncties te gebruiken, deels, of, in het geval van een milde vorm van dyslexie, volledig compenseren. Dit is afhankelijk van de omvang van de stoornis. Uit ervaring blijkt dat naarmate een leerling beschikt over meer verstandelijke vermogens, hij langer in staat is om zijn dyslexie als het ware te verbloemen.

Het levert in het voorgezet onderwijs problemen op bij de (moderne vreemde) talen, bij het lezen van lange teksten en bij het maken van functionele schrijfoopdrachten. Het huidige onderzoek is inmiddels al zo ver dat men verschillende vormen van dyslexie onderscheidt. Ook de mate kan verschillen, van zwak tot zeer ernstig. Daarom proberen wij op het Titus Brandsma College altijd te zoeken naar oplossingen die passen bij het probleem van de leerling.

Procedure

We onderscheiden twee groepen leerlingen:

1. leerlingen die al getest zijn en beschikken over een dyslexieverklaring
2. leerlingen die niet eerder getest zijn (maar bij wie een vermoeden van dyslexie bestaat)

1. Leerlingen die al over een dyslexieverklaring beschikken

Bij binnenkomst op school bestuderen de mentor en de dyslexiespecialisten het Onderwijskundig Rapport van de basisschool en het verslag van het dyslexieonderzoek. Zij bekijken welke ondersteuning de leerling nodig heeft. Indien gewenst kunnen ouders contact opnemen.

Als een leerling een dyslexieverklaring heeft, wordt dit in het leerlingvolgsysteem op het Magister vermeld en worden de docenten op de hoogte gebracht. De dyslexieverklaring wordt voor leerlingen en docenten zichtbaar gemaakt middels de zogenaamde dyslexiepas. Deze pas wordt door de dyslexiespecialisten met de leerling persoonlijk doorgesproken en op maat aangepast. Het is de bedoeling dat leerlingen deze pas (of een kopie daarvan) altijd bij zich hebben zodat docenten meteen kunnen zien wat de leerling nodig heeft en waar hij recht op heeft.

2. Leerlingen die niet eerder getest zijn.

Alle leerlingen krijgen aan het begin van de 1^e klas een Cito-vas toets. Deze toets meet het instapniveau van een aantal vakken waaronder taal. Scoort een leerling op deze toets zodanig dat er een vermoeden is van dyslexie, dan volgt er een periode van extra hulp (in de vorm van maatwerk). Na afloop van die periode worden de vorderingen nabesproken en wordt er bekeken of een dyslexieonderzoek geadviseerd wordt. (Pre-screening)

Deze pre-screening wordt door onze dyslexiespecialisten gedaan. Uit deze screening volgt dan eventueel een dyslexieonderzoek door een van onze orthopedagogen. Uit dit onderzoek volgt dan eventueel een dyslexieverklaring. Aan dit laatste zijn kosten verbonden.

Deze dyslexieverklaring is geldig voor de rest van de school- en studieloopbaan van de leerling. Ook voor deze leerlingen geldt dat, zodra zij een dyslectieverklaring hebben, zij een dyslexiepas krijgen, die recht geeft op extra faciliteiten. (zie verder bij punt 1)

Het komt voor dat er leerlingen zijn waarvan pas later het vermoeden van dyslexie ontstaat. Dan kan alsnog een pre-screening en dyslexieonderzoek geadviseerd worden.

In het examenjaar van de leerling kan de dyslexieverklaring tot uiterlijk 1 november overlegd worden, dit in verband met het aanvragen van de examenfaciliteiten bij de inspectie.

Regels/afspraken met betrekking tot compenserende maatregelen:

Als een leerling in het bezit is van een dyslexieverklaring, heeft hij recht op een aantal compenserende faciliteiten. Om dit zichtbaar te maken krijgt de leerling een dyslexiepas.

Bij sommige faciliteiten kiezen leerlingen zelf of ze er gebruik van willen maken.

1. Algemene faciliteiten

- Extra tijd voor overhoringen en toetsen. Per lesuur van 60 minuten heeft de leerling recht op 15 minuten extra tijd. Indien dit praktisch niet mogelijk is heeft de leerling recht op een vermindering van het aantal opdrachten/vragen (25%).
- Extra tijd voor lees- en maakwerk in de les (25%).
- Géén twee taalproefwerken op één dag tijdens een toetsweek.
- Mondeling herkansen is mogelijk in overleg met de docent.
- Luistertoetsen met verlengde luisterpauzes (25%).
- Geen onverwachte leesbeurt als leerling hiervoor kiest.

2. Beoordeling van spelling

- De leerling heeft bij de talen recht op een andere beoordeling wat spelling van woorden betreft. Dat wil zeggen dat de verwisseling van letters, het ontbreken van letters en de fonetische weergave van moeilijke woorden (woorden die qua klank wel kloppen, maar qua schrijfwijze niet) niet fout worden gerekend. Dit geldt niet voor schriftelijke overhoringen en toetsen waarbij uitdrukkelijk de spelling van woorden getoetst wordt (bijvoorbeeld een dictee). Fouten in woorden die een leerling in hetzelfde proefwerk ook een keer goed heeft geschreven worden niet meegerekend. Als door spellingfouten de betekenis van een woord verandert, dan wordt het woord wel fout gerekend.
- Er worden in de vaksecties afspraken gemaakt over het maximale aantal puntenaftrek bij werkstukken/opdrachten. Bij landelijk examen geldt maximaal één punt aftrek.
- Leerlingen kunnen ervoor kiezen om spellingfouten niet te laten aanstrepen, waar dit niet getoetst wordt.

3. Toestaan van hulpmiddelen

- Leerlingen mogen de eerste leerjaren een hulpkaart met grammaticaregels, spellingregels en symbolen gebruiken. Dit mag echter niet op het examen dus wordt het aangeraden het gebruik in de bovenbouw af te bouwen.
- Leerlingen mogen hun computer gebruiken. Bij spellingtoetsen moet de spellingcorrector uitgezet worden.
- Leerlingen mogen Kurzweil (voorleesprogramma) gebruiken, ook bij toetsen.
- Leerlingen kunnen bij het Centraal Schriftelijk Examen Kurzweil gebruiken als zij dit willen.

Dispensatie: Ontheffing en vrijstellingen voor een van de talen

VMBO

Indien een leerling onevenredig veel tijd moet besteden aan de vakken Frans of Duits, zijn resultaten desondanks onvoldoende zijn en de resultaten van de overige vakken hierdoor in gevaar komen, bestaat de mogelijkheid één van de talen, Frans of Duits, te laten vallen.

Toestemming

Toestemming hiervoor wordt alleen verleend onder de volgende voorwaarden:

- De leerling moet een goede inzet tonen en de docent moet dit onderschrijven.
- Het moet duidelijk zijn dat de leerling op het juiste niveau onderwijs volgt.
- Het programma waaraan gewerkt gaat worden tijdens de uitvaluren, moet duidelijk zijn.

Ouders kunnen dan een schriftelijk verzoek indienen bij de afdelingsleider om één taal te laten vallen. De leerling kan dan niet meer bevorderd worden naar 3 havo. Wel bestaat de mogelijkheid om, na het behalen van het vmbo-t examen, met het juiste vakkenpakket, havo te gaan volgen.

HAVO

Op havo mag in de klassen 1,2 en 3 geen vrijstelling voor Frans of Duits gegeven worden. Bij hoge uitzondering mag de school aan leerlingen uit de onderbouw een aangepast programma bieden. Pas wanneer de kans op schoolsucces ernstig in gevaar komt, wordt in overweging genomen gebruik te maken van deze mogelijkheid. Aangetoond moet zijn dat de andere compenserende maatregelen die de school biedt onvoldoende steun bieden.

Indien een leerling, ondanks de reguliere aanpassingen voor dyslexie, erg veel moeite heeft met één of meerdere talen, zodanig dat dit zijn voortgang belemmert, kan een docent overwegen om:

- Een toets mondeling af te nemen
- Een toets in delen aan te bieden
- Een toets op een andere manier aan te bieden (in overleg met het zorgteam)

Indien deze maatregelen niet voldoende helpen, bestaat er de mogelijkheid om het programma aan te passen. Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op spelling. Ook kan de hoeveelheid leerstof beperkt worden, waarvoor in de plaats een werkstuk gemaakt wordt.

Toestemming hiervoor wordt alleen verleend op de volgende voorwaarden:

- De leerling zit op het juiste niveau
- De leerling toont een goede inzet
- De leerling besteedt onevenredig veel tijd aan de taal, zodat het niveau van de overige vakken in gevaar komt
- Het programma waaraan gewerkt gaat worden tijdens de weggevallen uren, moet duidelijk omschreven zijn

Ouders kunnen hiertoe een schriftelijk verzoek indienen bij de afdelingsleider. De dyslectiespecialisten en de vakdocenten adviseren de afdelingsleider bij de beslissing. De leerling kan de taal die hij laat vallen niet meer kiezen als eindexamenvak. De inspectie wordt op de hoogte gesteld.

Spraakondersteunende software

Op onze school beschikken we over het software-programma Kurzweil. Deze software kan op alle laptops van de leerlingen worden geïnstalleerd en is ook thuis te gebruiken. Dit bieden wij als school gratis aan.

Behalve spraakondersteuning (voorleesfunctie) zijn er nog vele andere handige functies die dit software-programma biedt. In de eerste schoolweken krijgen alle leerlingen met dyslexie een cursus Kurzweil aangeboden. Die wordt gegeven door één van de dyslexiespecialisten.

Hoe de installatie van het software-programma Kurzweil in zijn werk gaat vindt u in een aparte bijlage.

Examens

In de bovenbouw volgt een leerling een examentraject. Bij centraal schriftelijke examens (CSE) en schoolexamens (PTA) zijn er een aantal wettelijk bepaalde maatregelen mogelijk. De regels die bij toetsen gelden proberen hierop aan te sluiten. Alle centraal schriftelijke examens worden in een 12-punts letter gedrukt. Dit is voor de meeste leerlingen voldoende groot gebleken. Daarnaast hebben alle leerlingen met een dyslexieverklaring bij alle examens recht op een half uur extra tijd (ongeacht de duur van het examen).

Het is, voor leerlingen met een dyslexieverklaring, mogelijk om de examens met behulp van het software-programma Kurzweil te maken. Hij kan dan zelf via dit programma de snelheid en het volume van de spraak bepalen. Ook kan de leerling tussentijds de weergave stoppen. De vragen kunnen in willekeurige volgorde worden voorgelezen.

Om gebruik te maken van deze faciliteit moet een leerling hiermee geoefend hebben.

Tot uiterlijk 1 november kan de leerling laten weten of hij gebruik wil gaan maken van deze examenfaciliteit worden. Dit in verband met het aanvragen bij de inspectie.

Tips voor de leerling

In het algemeen geldt: overleg met jouw docenten hoe je de dingen kunt aanpakken zodat jij het beste uit jezelf kunt halen. De docenten hebben soms tips of informatie waar je verder mee kunt komen. Hieronder alvast wat tips.

1. Leerstof kun je op verschillende manieren tot je nemen. Zoek uit wat jouw favoriete zintuig is. Neem je gemakkelijk leerstof op via je oren, lees dan hardop mee wat je leert of leest of gebruik het Kurzweil-voorleesprogramma. Ben je iemand die graag met zijn handen werkt, schrijf dan zoveel mogelijk op. Ben je iemand die vooral in beelden denkt, probeer dan een voorstelling of tekeningetje te maken bij alles wat je leest.
2. Bij het leren van woordjes kun je het beste al je zintuigen inschakelen. Spreek woorden hardop uit. Probeer bij elk woord een voorstelling te maken en oefen op kladblaadjes met de spelling van woorden. En gebruik Kurzweil.
3. Maak samenvattingen, leg deze voor aan je docent en vraag of je het goed hebt gedaan. Sommige zaken (zoals sommen) worden door oefening geleerd.

4. Leerlingen met dyslexie ontkomen er niet aan om dingen te blijven herhalen. Hoe meer je herhaalt, hoe minder je vergeet. Beter 3 x 10 minuten oefenen dan 1 x 30 minuten.

5. Lees een tekst opnieuw als je hem niet begrijpt. Lees rustig, herlees, alinea na alinea, regel na regel. Streep trefwoorden en belangrijke zinnen aan.

6. Zorg dat je altijd de juiste spullen bij je hebt.

7. Laat een actieve leerhouding zien.

8. Probeer vooruit te werken en verdeel je werk in kleine, overzichtelijke stappen. Gebruik hierbij een planning.

9. Controleer je werk of je niets vergeten bent. Ook voor je een toets inlevert.

10. Mondeling gegeven informatie gaat vaak te snel. Vraag je docent om herhaling. Een docent is er om jouw vragen te beantwoorden.

Handige websites

www.masterplandyslexie.nl

www.lexima.nl

www.dedicon.nl

www.anderslezen.nl

www.steunpuntdyslexie.nl

www.wrts.nl : gratis software om te oefenen met woordjes

Dyscalculie

Kinderen met dyscalculie hebben een hardnekkig probleem met het aanleren en automatiseren van reken- en telhandelingen. Begrip van getallen is er vaak ook niet. Een kind heeft onvoldoende inzicht dat het verschil tussen 75 en 80 net zo groot is als tussen 5 en 10. Ook de koppeling tussen hoeveelheden (vier appels) aan het getal (4) en het woord (vier) verloopt niet goed. Klokkijken en omgaan met geld kunnen lastig zijn.

Dyscalculie komt voor bij 3 tot 6 procent van de leerlingen. Het kan erfelijk zijn, maar dat hoeft niet.

Dyscalculie kan, net als dyslexie, gezien worden als een stoornis die blijvend is ondanks voldoende gelegenheid tot leren.

Meestal is deze stoornis op de basisschool al gezien en komen leerlingen bij ons binnen met een dyscalculieverklaring.

Als die verklaring er is dan heeft deze leerling recht op de volgende faciliteiten:

- **Maximaal 25 procent extra tijd voor overhoringen en toetsen als rekenkundige vaardigheden worden gevraagd.** Als de extra tijd om organisatorische redenen niet gegeven kan

worden, wordt afgesproken tot waar het werk gemaakt dient te worden.

- **Extra tijd voor rekenkundige bewerkingen in de les.** De hoeveelheid maakwerk wordt aangepast aan de mogelijkheden van de leerling, of er wordt extra tijd gegeven.
- **Vaker tussentijdse controle en zo nodig extra begeleiding door de docent.**
- **Extra instructie**
- **Bij slecht gemaakt werk een mondelinge herkansing of toelichting toestaan.** In overleg met de docent.
- **Uitleg door een medeleerling toestaan.**
- **Ook punten toekennen voor het proces van een rekenkundige bewerking.** Niet alleen het eindresultaat van de bewerking wordt beoordeeld als goed of fout, maar ook de tussenstappen die de leerling heeft doorlopen om tot het antwoord te komen.
- **Toestaan van hulpmiddelen zoals kladpapier en rekenmachine.**
- Toestaan van geheugensteunen zoals tabellenboekje en regeloverzichten mag in onderbouw nog wel maar wordt in bovenbouw afgeraden omdat ze niet gebruikt mogen worden bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen.

Tips voor de leerling:

- Zorg dat je altijd de juiste spullen bij je hebt.
- Controleer je werk; niets vergeten? Vooral bij toetsen belangrijk!
- Maak aantekeningen of schema's tijdens de les.
- Schroom niet om hulp te vragen indien nodig.
- Vraag om software die bij de methode hoort zodat je extra kunt oefenen.
- Probeer verbanden te leggen bij het leren.
- Verdeel je werk in kleine, overzichtelijke stappen. Gebruik hierbij een planning.

Tot slot

Hebt u vragen, dan kunt u zich wenden tot onze dyslexiespecialisten. Dat zijn de mevrouw Versteegen en mevrouw Kips. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor iedereen die een vraag heeft over dyslexie of over de afspraken die we hierover in de school hebben gemaakt.

Jacqueline Kips : J.Kips@arentheemcollege.nl